

Lakatos Júlia

Hiányzó közös ünnepeink

Egy ország mentalitásáról sokat mondanak jeles napjai. Magyarországnak sajátos viszonya van az ünnepekhez, hazánkban ugyanis hiányoznak az örömteli ünnepek. Inkább emlék- vagy gyásznapiaink vannak, illetve olyan ünnepnapok, amelyek már elveszítették eredeti céljukat, jellegüket. Így aztán a hozzájuk való viszony a közöny és az átpolitizáltság szélsőségei között mozog. Fokozottan érvényes ez a gondolat március 15-ére, amelyik egyike a leginkább átpolitizált ünnepeinknek. De miért nem lehetnek közősek az ünnepek?

A külföldi turisták némiképpen értetlenkedni szoktak a karácsony napján szellemvárossá változó, kihalt főváros előtt. Nyugaton nem szokás a hazánkra jellemző bezárkózás. Ahogyan szilveszterkor is, az emberek az utcára vonulnak, étterembe mennek, családi, baráti ünneplés zajlik. Magyarországon annak, aki egyedül van, nincs hova mennie ilyenkor. Nemegyszer végződik tragédiában a szeretet ünnepe. De vajon miért hiányoznak hazánkban az örömunnepek és miért nem alakulhatott ki az utóbbi években a közös ünneplés kultúrája?

Magyarországon kevés „ünneplésre okot adó” ünnepünk van. Mi több, nagy részük mára elveszítette eredeti célját, jellegét. Napjaink rohanó világában az ünnepek jelentősége sokszor plusz egy nap szabadidőre „redukálódik”, amit mindenki tetszés szerint nagytakarítással, bevásárlással, kirándulással, tölt el. Ha végigtekintünk a munkaszüneti napokon, akkor két kategóriába sorolhatjuk az ünnepeket. Vallási eredetű ünnepek: húsvét, pünkösd, halottak napja és karácsony, valamint nemzeti ünnepeink: március 15., augusztus 20. (eredetileg vallási ünnep, ma már mégis ebbe a kategóriába soroljuk) október 23. A kakukktojás május 1., a munka ünnepe, amelyik nem sorolható egyértelműen egyik csoportba sem.

Megfigyelhető, hogy a vallásból eredő ünnepeink rendre politikamentesek. Pünkösdhétfőt leszámítva, ezek a napok a nem hívők számára is jelentéssel bírnak, legfeljebb nem úgy, mint ahogyan hívő társaiknak. Mindennemű társadalmi feszültség nélkül megfér egymás mellett a húsvéti locsolkodás vagy a karácsonyi ajándékozás, valamint, hogy sokan ilyenkor elsősorban a vallási hagyományokon keresztül élik meg az ünnepet. Ezzel szemben nemzeti ünnepeink, valamint az előző rendszerből fennmaradt munka ünnepe átpolitizálódtak.

Történelmi múlt, és problémák a múlttal

Az ünnepek a legfontosabb eszközök az egység és összetartozás érzésének kialakításában. Nem véletlen, hogy az Egyesült Államokban olyan fontosak a nemzeti ünnepek. Nem csak kiszakítják az állampolgárokat a szürke hétköznapiakból, hanem összekötik a – Magyarországgal összehasonlítva – nem is olyan hosszú történelmi múlttal rendelkező ország hagyományait a jelennek, továbbörökítve a társadalom közös értékeit. Azonban az Egyesült Államok társadalmában, miközben folyamatosan értelmezi közelmúltját, és állandóan újraértelmezi történelmét, harmóniában van régmúltjával. Ahogy [korábban írtuk](#): „Amerikának múltja van, Magyarországnak meg problémái a múltjával.” Magyarországon ugyanis húsz évvel a rendszerváltást követően még mindig gyerekcipőben jár történelmi múltunk feldolgozása. Párhuzamos történelemfelfogások léteznek és gyakorlatilag egyetlen fontos történelmi esemény értelmezésében sincs egyetértés. A pártpolitika pedig kihasználja ezeket a törésvonalakat saját üzeneteinek közvetítésére. Ez ellehetetleníti a közös ünneplés szemlélet- és politikaikultúra-formáló szerepét. Nem lehet ugyanis kohéziós, összetartó ereje olyan történelmi eseményeknek, amelyekről megoszlik a társadalom véleménye. Múltunk közös értelmezése tehát az első lépés ahhoz, hogy megosztottság nélkül lehessen ünnepelni.

Nem mai keletű dolog, hogy a politika megpróbálja a maga céljaira használni a nemzeti ünnepeket. Így válhatott Szent István napjából az ötvenes évektől az Alkotmány napja, majd később a Kádár rendszerben az Új kenyér ünnepe. Csak a rendszerváltást követően vált ismét nemzeti ünnepé, államalapító Szent István király ünnepeként. Bár hozzá kell tenni, hogy a baloldal inkább az államalapítást, míg a jobboldal inkább Szent István örökségét hangsúlyozza megemlékezéseiben, holott Augusztus 20-a talán még a legkevésbé „konfliktusos” nemzeti ünnepünk. Nincs különösebb vita a jelentéséről, mégis évről évre alkalmat ad pártpolitikai szurkálódásra. Egy hosszú, unalmas nyári politikai uborkaszезon végére ugyanis örök muníció az ellenzék számára, hogy hogyan és mennyiért, szervezi a kormány a tűzijátékot.

Hogyan veszítette el a baloldal a versenyt a nemzeti összefogásért?

A közös ünneplés a jelszava az idei március 15-ei állami ünnepségeknek, holott talán pont az egyike leginkább átpolitizált ünnepeinknek. Orbán Viktor ellenzéki „forradalmár” image-e több mint húsz évre rá is elkíséri, annak ellenére, hogy teljes ideológiai változáson ment keresztül pártja ebben az időben. Nem véletlen, hogy a mai napig sikeresebb a Fidesz a baloldalnál a nemzeti ünnepek kohéziós erejének kihasználásában. Az MSZP ugyanis történelmi örökségéből kifolyólag nem tudott mit kezdeni a nemzet fogalmával. A nemzeti ünnepeket, jelképeket, így a zászlót és a kokárdát sorra monopolizálta a Fidesz. Egyedül Gyurcsány Ferenc volt képes

felvenni egy rövid ideig a versenyt ezzel a fideszes értékeléssel. A rendszerváltás óta egyedüli paradigmateremtő baloldali politikusként megkísérelt új nemzet- és történelemértelmezést adni pártjának.

2005. március 15-i beszédében Gyurcsány kísértetiesen hasonló gondolatokat fogalmazott meg, mint ma a Fidesz. A szabadság, a rend és a párbeszéd országaról beszélt. Párhuzamot vont 1848–49 és 1956 között, mondván mindkettőt kiegyezés követte. Az egyiknél 1867-ben, a másiknál 1989-ben. Újfajta történelmi hasonlatát ugyan kifütyülték az MSZP-SZDSZ kormányt támadó utcai tüntetők, de ekkor még viszonylag sikeresen tudta az összefogás fontosságának üzenetét terjeszteni. Hangsúlyozta, hogy jóhiszeműen kell mások véleményéhez hozzáállni, és a jobboldalban is vélt tiszteletre méltó értékeket felfedezni. Ahogy egy rádióinterjúban mondta egy héttel az eseményt követően, „síppal a szájbán nem lehet tárgyalni, kereplővel a kézben nem lehet konzultációt folytatni.” 2006-ban azonban Gyurcsány végleg elvesztette az „utcát”.

Személyének ellentmondásossága ellehetetlenítette a hazai ünneplés amúgy is problematikus helyzetét. Míg korábban a pártok képviselői együttesen jelentek meg a nemzeti ünnepeken, kormányzása alatt végképp politikai eszközzé vált a távolmaradás az ünnepekről. Érdekes módon, ezzel szemben Orbán Viktor retorikájában éppen 2008. március 15-én, a március 9-i szociális népszavazást követően jelent meg az összefogás üzenete. Használata nagyon is tudatos volt, hiszen láthatjuk, hogy a későbbiekben erre épült a 2010-es kampány, és azóta is erre alapozza politikai kommunikációját: „2010 az összefogás éve volt.” „Sosem látott összefogás született”. Az összefogás pedig a közös ünneplést kívánja, még akkor is, ha nyilvánvaló, hogy ez pusztán saját, még mindig jelentős táborát foglalja magába.

Orbán Viktor kormányon és ellenzékben egyaránt az utcára vitte az ünnepeket, amit a baloldal mindig is bírált. Leginkább azért, mert – leszámítva Gyurcsány Ferenc nevével fémjelzett rövid időszakot – képtelen volt a tömegekhez szólni. A baloldal sosem birtokolta igazán az ünnepeket, a jobboldal pedig ellenzékben sem veszítette el az ünnepekben rejlő lehetőség kihasználását. Azzal, hogy Orbán Viktor idén ismét a Nemzeti Múzeum lépcsőjén mond beszédet, pusztán annyi történt, hogy a Fidesz miniszterelnöke visszafoglalta azt a kommunikációs terepet, amelyet az MSZP kormányon elveszített. Ismét szerves részévé válik a kormányzati politika az ünnepeknek, ami egyébként a világ minden táján természetes. Hogy lesz-e azonban amerikai típusú kohézióteremtő, közös ünnep az összefogás jelszavából? Amíg nincs közös történelemértelmezése a pártoknak, addig aligha.